

Jorge Luis Borges

Kujuteldavate olendite raamat

Kujuteldavate
olendite
raamat

Jorge Luis
Borges

Hispaania keelest tõlkinud
Ehte Puhang

Originaali tiitel
Jorge Luis Borges
„El libro de los seres imaginarios”
Fondo de Cultura Económica, 1957

Copyright © María Kodama, 1995
Kõik õigused kaitstud.

Eestikeelne tõlge © Ehte Puhang ja kirjastus Tänapäev, 2019

Toimetanud Siiri Rebane
Kujundanud Tõnis Kipper

ISBN 978-9949-85-525-4

Trükitud Greif OÜ trükikojas

www.tnp.ee

Proloog

Selle raamatu pealkiri õigustaks ka prints Hamleti, punkti, sirgjoone, pinna, hüperkuubi, kõigi üldmõistete, ehk isegi meie kõigi ja Jumala sissearvamist. Kokkuvõttes kogu universumi. Täiesti teadlikuna sellest, millele sõnapaar „kujuteldavad olendid” otseselt viitab, oleme koostanud käsiraamatu kummalistest olenditest, mida inimese fantaasia on sigitanud aja ja ruumi laial skaalal.

Me ei tea midagi draakoni olemusest, nagu me ei tea midagi ka universumi olemusest, aga kujutluses draakonist on midagi sellist, mis on kooskõlas inimese kujutlusvõimega ja nii ilmub draakon välja eri laiuskraadidel ja eri ajastutel.

Seda laadi raamat on paratamatult mittetäielik: iga uus väljaanne on tuumaks tulevastele väljaannetele, mis võivad paljuneda kuni lõpmatuseni.

Kutsume üles võimalikke lugejaid Colombiast ja Paraguaist, et nad saadaksid meile oma kohalike koletiste nimesid, usaldusväärseid kirjeldusi ja kõige silmapaistvamaid kombeid.

Nagu kõik varieeruva sisuga kirjutised, näiteks Robert Burtoni, Fraseri või Pliniuse ammendamatud teosed, nii pole ka „Kujuteldavate olendite raamat” kirjutatud järjest läbi lugemiseks. Me soovime, et uudishimulikud pöörduksid tema juurde sageli tagasi nagu need, kes mängivad kaleidoskoobis paistvate muutlike vormidega.

Palju on allikaid sellel „muutliku lugemise laanel”: need on ära toodud iga artikli lõpus. Palun andestage, kui miskit on kogemata välja jäänud.

J. L. B. / M. G.
Martínez, september 1967

A Bao A Qu

Et näha maailma kõige imelisemat maastikku, tuleb jõuda Chitori Võidutorni kõige ülemisele korrusele. Seal asub ringjas terrass, kust avaneb igas suunas vaade kuni silmapiirini. Üles terrassile viib keerdtrepp, kuid seda mööda julgevad üles minna vaid need, kes ei usu lugu, mis räägib nii:

„Aegade algusest peale on Võidutorni trepis elanud A Bao A Qu, kes tajub inimeste hinge väärtust. Ta elab letargilises olekus esimese trepiastme sees ja saab elu nautida sellest teadlik olles vaid siis, kui keegi trepist üles läheb. Läheneva inimese vibratsioonid täidavad ta eluga ja siis hakkab sisemine valgus end tema sees ilmutama. Korraga hakkavad liikuma tema keha ja tema peaaegu läbipaistev nahk. Kui keegi trepist üles läheb, sätib A Bao A Qu end külalise kannule ja läheb üles temaga koos, klammerdudes paljude põlvkondade palverändurite jalgadest lohku kulutatud trepiastmete servade külge. Iga astmega muutub tema värv intensiivsemaks, vorm täiuslikumaks ja valgus, mida ta kiirgab, on iga sammuga säravam. Tema tundlikkuse tõestuseks on fakt, et oma täiusliku vormi saavutab ta alles viimasel astmel ja vaid siis, kui see, kes trepist üles läheb, on vaimselt arenenud olend. Kui see pole nii, jääb A Bao A Qu enne päralt jõudmist justkui halvatuks, tema keha on siis mittetäielik, värvus ebamäärane ja valgus värelev. Kui A Bao A Qu ei saa end täielikult vormida, siis ta kannatab, tema kaeblemine on siis kui vaevutajutav sosin, mis sarnaneb siidi kahinaga.

Aga kui mees või naine, kes ta ellu äratas, on täis puhtust, jõuab A Bao A Qu ülemisele trepiastmele välja täielikult vormununa, säravsinist valgust kiirgavana. Ent tema elustumine jääb lühiajaliseks, sest kui palverändur hakkab alla minema, veereb A Bao A Qu trepist alla, kukub kuni esimese astmeni, kus ta juba kustununa meenutab ebamääraste piirjoontega plaati, ja jääb seal järgmist külalist ootama. Teda on võimalik selgelt näha vaid siis, kui on jõutud poole trepi peale, kui tema kehajätked, mis on nagu väikesed käekesed, tal üles ronida aitavad ja on selgesti nähtavad. On neidki, kes ütlevad, et vaadata tuleb kogu kehaga ja et puudutades on tema nahk nagu virsik.

Sajandite jooksul on A Bao A Qu vaid üks kord saavutanud täiusliku vormi.”

Kapten Burton¹ on legendi A Bao A Qust üles täheldanud märkusena oma versioonis „Tuhandest ja ühest ööst”.

¹ Tekstis mainitud isikute kohta vt allikate loendit raamatu lõpus.
(Tõlkija märkus.)

Abtu ja Anet

Egiptuse mütoloogia järgi on Abtu ja Anet kaks identset ja püha kala, kes ujuvad päikesejumal Ra laeva ees, et teda kõigist ohtudest hoiatada. Päeval sõidab see laev üle taevakaare idast läände, öösel maa all vastupidises suunas.

Ahelates siga

Félix Coluccio „Argentiina folkloori sõnastikust”
(„Diccionario folklórico argentino“, Buenos Aires, 1950)
võib lugeda:

„Córdobast põhja pool, eriti aga Quilinoses räägitakse ahelaisse köidetud sea ilmumisest, kes näitab end tavaliselt öötundidel. Elanikud raudteejaama naabruses väidavad, et mõnikord laskvat ahelais siga raudteerööbaste peal liugu, ja teised kinnitavad, et pole sugugi harv juhus näha teda jooksmas mööda telegraafikaableid, millesse ta tekitab oma „ahelatega” pörgulikku lärmi. Mitte keegi pole saanud teda näha, sest kui teda otsima hakata, kaob ta salapärasel kombel ära.”

Ameerika Ühendriikide loomad

Wisconsini ja Minnesota puuraidurite laagrite naljamütoloogia sisaldab erakordseid olendeid, kellesse ilmselt keegi pole uskunud.

Hidebehind ehk tahapeitja peidab end alati millegi taha ära. Kui palju inimene end ka ei keerutaks, ikka jääb ta tema selja taha, sellepärast polegi keegi teda näinud, kuigi ta on tapnud ja nahka pistnud palju puuraidureid.

Roperite ehk köiekeerutaja on väikese hobuse suurune lind, kelle nokk meenutab köit ja ta kasutab seda lassona, püüdes sellega kõige väledamaid küülikuid.

Teakettler ehk teekannloom on saanud oma nime hääle järgi, mida ta tekitab – see meenutab teekannus keema minevat vett; ta ajab suust auru välja, kõnnib, selg ees ja teda nähakse väga harva.

Axehandle hound ehk kirvevarre-koer on loom, kelle pea on nagu kirves ja keha nagu kirvevars, jalad lühikesed ja jämedad ning toitub ta ainult kirvevartest.

Üks selle piirkonna kaladest on *upland trout* ehk kõrgmaa-forell, kes teeb pesa puu otsa, lendab väga hästi ja kardab vett.

Lisaks elab seal veel *goofang* ehk tobukala, kes ujub tagurpidi, et vesi silma ei läheks ja ta „on täpselt nagu kuukala, ainult palju suurem”.

Ei tohi unustada ka lindu nimega *goofus bird* ehk tobulind, kes ehitab pesa tagurpidi ja lendab, tagumine ots ees, sest teda ei huvita, kuhu ta läheb, teda huvitab ainult see, kus ta oli.

Gillygaloo pesitseb kuulsa mäe Pyramid Forty järskudel nõlvadel. Ta muneb kandilisi mune, et need mäest alla ei veereks ja kaotsi ei läheks. Puuraidurid keetsid tema munad ära ja kasutasid täringutena.

Pinnacle grouse ehk mäetipu-püü on lind, kellel on ainult üks tiib, mis võimaldab tal lennata ainult ühes suunas, mistõttu ta lõputult ümber koonilise mäetipu tiirutab. Tema sulestiku värvus varieerub vastavalt aastaajale ja vaateleja seisundile.